

UN FRAGMENTO DE «FLOS SANCTORUM»

Entre las cubiertas en pergamino de una pequeña serie de manuales notariales y escrituras sueltas, principalmente las de inventarios, conservadas en el Archivo Histórico de Protocolos de Barcelona, se halla una selecta variedad de fragmentos de manuscritos literarios de los siglos *x*ⁱ al *x*^{iv}, y, por lo tanto, anteriores a la introducción de la imprenta, las ediciones estampadas de algunos de los cuales desvalorizarían los códices escritos a mano, lo que indudablemente induciría tanto a los notarios como a los librerros o encuadernadores a utilizar aquellas hojas sueltas en pergamino para cubiertas protectoras de tales libros o documentos sueltos, lamentable práctica profusamente aplicada, al parecer, a partir de la segunda mitad del siglo *x*^{vi} y gran parte de toda la siguiente centuria.

El fragmento del texto objeto de las presentes notas corresponde a un manuscrito de finales del siglo *x*^{iv} o principios del *x*^v, escrito en catalán, y corresponde a los folios 203 y 208 de su respectivo códice, no muy bien conservados, con pálida caligrafía a causa de la debilidad de la tinta, de lectura defectuosa y, además, incompleta por múltiples mutilaciones del texto debidas a la humedad, principalmente el fragmento alusivo a la leyenda del Santo Ángel de la Guarda.

No obstante todo lo indicado, podemos ofrecer una transcripción lo más completa que nos ha sido posible de este texto fragmento de códice que publicamos a continuación de las presentes notas.

Como fácilmente se puede comprobar, corresponden a transcripciones parciales de textos relacionados con la leyenda de los Santos Ángeles Custodios o de la Guarda (doc. 1) y del seráfico Padre San Francisco (doc. 2).

En cuanto al último texto, notamos sensibles variaciones de

grafía y sustituciones de vocablos, comparándolos con otras transcripciones de varios ejemplares de *Flos Sanctorum*, manuscritos o impresos¹.

Por lo que concierne al texto alusivo a los Santos Ángeles Custodios o de la Guarda, no ha sido posible compararlo con los ejemplares de los *Flos Sanctorum* que hemos consultado.

Este fragmento de códice manuscrito en pergamino procede de un cuaderno, asimismo manuscrito, del siglo xv, intitulado *Cuern de diversos calendaris de actes autèntichs trobats en casa*, siglo xvi, el cual últimamente figuró en la Exposición Conmemorativa del Centenario de la Ley del Notariado, entre una selecta serie de manuscritos literarios del siglo xi al xv, seleccionados por el erudito monje montserratense dom Anscario Mundó, O. S. B.²

JOSÉ M.ª MADURELL Y MARIMÓN

Documento 1

[203, a. 1] nat. E quant és nat ans que sia gran per ésser leument condemnat. E quant és gran pot ésser leugerament enpetxat per peccats. Car lo diable fa assò en home iove, la rahon li engana per sabenties e la volentat li envelope per blandaments, la vertut li ho pren per forssa. Hon per asò fo mester a home que'l bon àngel li fos assignat per guarda, per ço que l'endrés e l'enseny contra falsiya e eror, ell enseny contra los blandiments e que'l deffena contra hopreniment e contra violència.

E lo profit de la guarda angelical se pot assignar en home en .iiii. maneres:

La primera és que fassa perfeta la ànima en ben de gràcia, e assò fa l'àngel en ànima en .iiii. maneres:

Primerament, tol tot enpetxament de peccat d'ome, e assò és signi-

¹ JOSÉ M.^a DE ELIZONDO, O. F. M. Cap., *La «Leyenda» de San Francisco según la versión catalana del «Flos Sanctorum»*. «Revista Estudios Franciscanos». Número extraordinario. Homenaje al Patriarca de los Menores en el séptimo centenario de la aprobación de la Regla Seráfica. Barcelona, abril y mayo 1910, vol. IV, páginas 235-260.

² JOSÉ M.ª MADURELL Y MARIMÓN, *Catálogo de la Exposición Conmemorativa del Primer Centenario de la Ley del Notariado (1862-1962)*. Redactado por... Colegio Notarial de Barcelona (Barcelona, 1962), pp. 34-35, núms. 150-160.

ficat en Axodo, en lo .XII. capítol, quant l'àngel ... lo primer nat d'Egipte.

E la segona manera, lo títul de perea escomon a be que és significat en Zacharíes, en lo .III. capítol, dient l'àngel de Déu mes ... en quant home qui's desperta de dormir.

En la .III.^a manera, en ... lo aduys de penitència que ... significat Tobies, en lo .v.^o capítol del àngel ...

E lo segon pprofit és ... que no cau en mal de colpa ... àngel ... (*siguen unas líneas ilegibles*).

[203, a. 2] E la .III. cossa que l'àngel fa al home, és que si cau en peccat, que sapie l'on fassa levar. E assò si l'àngel en .III. maneres:

Primerament ... hom que ac contriccion. E assò ... en Tobies, en lo .XI. capítol, en lo qual ... enseiament del ... entessa contriccion ... pare.

En la segona ... la boca per confessió ... (*sigue un texto ilegible y mutilado*) en lo .VI.º capítol en lo qual ... de ... son ... manera ... cació segons ... capítol, en lo qual loch ... en lo cel sobre un peccador ... que sobre .XCIX. iusts que no cia ...

E la .III.^a que ... da que no caia moltes vegades ... molts ... negut ... diable ... lo poder ... (*sigue un texto apenas legible y mutilado*) e donam a vos memoria ... quals cosses.

E per ... devem nos honrar los àngels ... són ministres nostres ... segons que's diu en lo libre dels Ebreus, en lo primer capítol, los espirits són ministradors, car per nos són tots tramessos, los sobirans són tramessos als ... els ... als ... són tremeses a nos.

Aquest trametament pertany a la bontat divinal, con el ama la nostra salut

En assò que ell tramet los nobles espirits, que són ab ell aiustats, per gran caritat a nos procura la nostra salut e per la lur caritat los devem nos honrar, com ells agen a nos gran caritat, en so que dessigem la nostra salut, per la qual cosa dix Issayas: Vetme [203 v, b. 1] senyer, trametme ells àngels qui'ns poden ajudar, per ço ells veen quals mals nos contrasten, on per assò que a nos sien tremesses. La lig ho demana de la angelical caritat.

En la .III.^a manera son tramessos los àngels a la fortuna humana per ço fiament la talantament d'ome e amor hon en ... és ligat que foren tramesos ... après son trameses los ... donar la talantament d'om a cone ... en la Pocalipsi en lo .x.^o ... gel qui aviya lo libre hobert ... per la .III. rahon son trameses ... e confermar tota cossa de ... a la fin e asso és significat en ... en lo .XIX.º capítol, en lo qual ... àngel aporta pan a Alies e ... d'aigua perquè mania e ana enfortea ... amar en tro al nom de Déu.

... son honradors los àngels ... ells son frares e ciutedans ... de cor tots los eleguts són reebuts ab ... dels àngels alguns als subirans e alguns ... e alguns als ... segons que an me ...

sia que sancta Maria sia sobre tots los àngels, la qual cossa diu Sent Gregori, en una sua homelia, que segons que diu, són alguns qui cobeegen poques cosses.

Mas d'essò no us dexem denunciar als frares. Aquests corren en lo nombre dels àngels.

Sónne de altres qui poden pendre e anunciar subiranes cosses dells secrets celestials.

Aquests són arcàngels e qui maravellooses cosses fan e obren valentment e aytals són ab vertuts.

Sónne de altres qui fan fugir los malignes espirts per vertuts d'oració e aytals són ab poders.

Sónne de altres que reebudes vertuts trespassen los mèrits dels eleguts e són principats ab los frares eleguts.

E aytals són ab prínceps per mèrit surtits.

Sónne de altres que són axí en si meteixs.

[203 v, b. 2] ...que tots los vicis senyoregen, axí per lur nedeada són apellats déus entre homens, per que fo dit a Moysen: Yo te establí déu, déu de Faraó, e aytals estan ab senyories.

Sónne de altres en los quals està Nostre Senyor, axí com en sa cadira seent e axa ... los fets dels altres, per los quals dementra que la sancta esgleya és regida moltes vegades d'alguns no fermes fets, tots los elleguts són vists ésser curats e ab los trons estan aytals.

Sónne de altres qui són pus plens de la caritat de Christ que'is altres, e aytals per la sort de lurs mèrits són nombrats ab xerobin, cor xerobin és dit planea de lig.

Sónne d'altres que tan solament an lur desig per amor de sobirana contemplació.

En lo dessig de lur feedor, axí que res no cobeegen en aquest mont, mas que per sola amor de perdurabilitat són ... de les terrenals cosses, que giten de lur pensament, perquè totes cosses temporals trespassen per pensa la mar, so és, Déus orden e parlan s'entenen e qualsque ells toque per peraule, mantinent los fan escalfar en la amor de Déu, per la qual cossa aytals reeben entre serafin la lur sort.

E per la .iiii.^a rahon són honra tots los àngels, per ço cor ells són portadors de les n ... mes en lo cel. E assò fan en .iii. ... ament la via aperelan axí ... en lo ters capítol ... e apallerà les més de ...

En la segona manera ... que's coven al cel axíi. capítol dient ... qui't guaria en la ... la cualiii. manera.

AHPB. Varia, leg. IV, pliego n.º 25.

Documento 2

[208, a. 1] és temptat per temptació de diable e s'engana fraudulentment.

E axí ... frares lo amonestaven, ell se posa lo dit en la horella e mana lo cap en que ix que volgués dir que no res no'n fariya. Perquè après poch dies, ell ach enfermetat que gità per la boca e fenia la sua vida malament.

Una vegada lo sant baró fo molt uiat. Així com anava per un camí, perquè puià sobre un asse. Adonchs son companyó, qui aviya nom frare Lehonart, dix entre si: «Com yo sia aytam ben uiat com ell, bé's pensaren nostres pares que io degés mils cavalcar que ell». E adoncs lo sant baró devallà dell ase e dix al frare: «No cové que io cavale e que tu vages a peu, per ço com tu fust de pus noble linyatge». Adoncs lo frare esbalayt se gità als peus de sent Francesch e li demenà perdon.

Una vegada li venc devant una fembra molt espertament alenant molt fort, a ell demanali que demenave. E ella respòs, aora per mi pare, per ço com no pusch acabar lo meu proposament bon que io aviya comensat.

Per ço com mon marit m'o empatxa e no vol que yo servescha en neguna manera Ihesu Christ. Perquè sent Francesch li dix: «Ve filla e sapies que tost reebràs en ton trebal consolació. E danuncia a ton marit, de part de mi e de Déu tot poderós, que ara és vengut lo temps de salut e d'egualtat».

E com la fembra li u ach dit, lo marit fo mudat sobtament, axí que promès a viure castament.

Fo un pagès qui era en un loch solitari qui aviya gran set.

Perquè sent Francesch li acabà ab Nostre Senyor que en aquell loch hon estave exí font d'aigüe bone.

Fo un frare a qui dix aytal secret sent Francesch per revelació del Sanct Espirit, qui'l faiha parlar dient: «Vuy és un servent de Déu sobra terra, per lo qual no l'exerà Déus venir fam sobre los homens». [208, a. 2] E axí fo sens dubte com ell dix.

Mas com ell fo mort tota la condició se mudà en contrari. Car après la sua mort sent Francesch aparech al frare dien: «Ia és venguda fam, la qual no venc mentre io visquí sobre terra per la volentat de Déu».

En la festa de Pasqua los frares aperellaren les taules, pus noblament que no solien, ab blanques tovalles e ab anaps de vidre. E com les viu sent Francesch, ell tornà a enrera, e pres .i. capel d'un home pobre qui era aquí. Adoncs e posalse al seu cap e tench .i. bastó en la man.

E axí ell axí de fora. E après ell sonà a la porta dient que hom li donàs almoyna per amor de Déu. Per que els frares lo faeren entrar dins, e possasse en terra tot sol. E com ho viuren los frares, ells ne foren molt marevellas. E adoncs ell lurs dix: «Io viu una taula apellada honradament, mas no coneguí que fos de pobres qui vagen per portes».

Amà tant pobertà en si e en los altres, que ell apellava tota hora pobretat dona sua. E avya gran enveja de tothom, que ell vis pus pobre de si. Per so cor temia que fos per ell sobrat. On com ell encontràs una vegada un home pobre ell dix a son companyó: «Gran vergonya nos a feta la pobrea d'aquell home e la nostra pobrea a molt represa; cor per les mies riqueses e yo aleguda pobertat per dona miya; empero més reluud pobretat en aquest home que en nos».

Una vegada pasava un home devant sent Francesch perquè sen Francesch ach gran pietat d'el. E adoncs lo seu companyó li dix: «Jassia que pobre sia d'aver, per aventura no n'a pus rich de volentat en tota la Provència». Perquè sent Francesch li dix: «Despultavos tost la gonella e donatsla al pobre e gítavos als seus peus a ell dient: Que tu li est culpable». [208 v, a. 1] E mantinent lo frare feu so que sent Francesch li aviya dit.

Una vegada venyren .iii. fembres semblants en vestir e en la fas envés sent Francesch e saludarenlo en aytal manera: «Ben venga la dona pobretat». E quant l'ageren axí saludat, mantinent se foren pertides devant ell que puyes no les viu.

Una vegada que sen Francesch venc en la ciutat de d'Arecii, a qui fo escmoguda gran batayla, e adoncs ell viu dell burc molts demonis qui s'alegraven sobre terra. Perquè apellà lo seu companyó qui avia nom Silvestre e le dix: «Ve a la porta de la ciutat e mana als demonis de part de Déu e del nostre pare sent Francesch, que vosaltres isquats de la ciutat». En après tots los ciutadans ageren amor e concòrdia entra si.

Lo devant dit en Silvestre, dementre que ere prevere seglar, viu en sompnis .i.^a creu d'or qui exia de la creu de sent Francesch, ells caps de la creu esteses tocaven en ample de cada part del mont, perquè adonchs en Silvestre desemperà lo mon e semblà en sos fets lo sant baró qui era perfet.

Axí com sent Francesch estava en horació, lo demoni lo apellà per son nom tres vegades, e con sent Francesch li respòs, lo diable li dix: «No és negun peccador en lo mon que si's vol convertir que Déus no li perdon. Mas tothom qui ci mateix ho ciya ab dura penitència no trobarà perdon ningun temps». E adoncs lo sanct baron conech per revelació de Déu la falsia del diable. Hom col demoni veés que axí no'l podia enganar, ell li donà gran temptació de carn. E quant lo sant baró ho sentí, ell se despullà la gonella, e ab una corde ell se baté forment, dient: «A frare ase coven a estar al flagel». Mas com la

temptació mala no's pertís d'ell, exí de fora e tot nuu ell se gità en gran neu, e après la neu .vii. claves e posàles sobre son cors. Adoncs ell reposà perquè ell dix de la neu: «Aquesta és la tua muller, ells teus fills e les filles. Cuydes donques que los iusts les iustes per ço cor morien de fret muyren no pas». [208 v, a. 2] Adoncs lo diable se pertí d'ell comfús. E sent Francesch Déus glorificants'ent tornà a la sua seylla.

Una vegada sent Francesch estech ab lo senyor en Leon, cardenal de Santa Creu, per prec del cardenal. E axí com el estava, una nit, diables li vengeren qui'l feriren greument; perquè ell apellà lo seu companyó e dixli tot lo fet. «Que com los diables eren saigs de Nostre Senyor, los quals ha destinats ell a punir los nostres falliments.

»Emperò io no'm remembre que li aia negun nalet que per misericòrdia de Déu e per satisfacció, io no l'aia levat mà per aventura. Ell ha iaquits venir contra mi los seus saions, per ço com io estaig en les corts dels barons grans. I per aventura los meus frares qui són pobres, no an de mi bona sospita, per so con se poden pensar que io aia grans delits.»

Perquè gran matí ell se partí del cardenal e se n'anà al seu monestir.

Una vegada que ell estava en horació, ell oy sobre terrat de la sua casa, companyes de diables e corrien ab gran brugit. Perquè exí de fora e's senyà ab lo senyal de la creu, dient: «Jo us dic de part de Déu tot poderós, que asò que a vos és legut fassats en lo meu cors, cor io ho sostendré volenterossament, cor com maior enemic io no aia que'l cors, vosaltres me veniarets del meu adversari, dementre que ell de mi pendrets veniansa». Perquè los diables comfussos s'esvanahiren.

Un frare que fo companyó de sent Francesch fo raubit una vegada estant en horació, e viu entre les celles del cel, una celle pus digne e de maravellosa glòria resplendent. E axí com ell sa meravellà a qui stoa hom tan noble cadira, ell hoí una veu...

AHPB. Varia, leg. IV, pliego n.º 25.

